

ТРАНЗИЦИЈА И ЕКОНОМСКИ КРИМИНАЛ II

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА

Београд, 2014

ТРАНЗИЦИЈА И ЕКОНОМСКИ КРИМИНАЛ II
ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА

Издавач

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
Београд, Цара Душана 196 (Земун)

За издавача

проф. др ГОРАН МИЛОШЕВИЋ
декан Академије

Рецензенти

проф. др ЖЕЛИМИР КЕШЕТОВИЋ
проф. др ЂОРЂЕ ЂОРЂЕВИЋ

Уредник

проф. др СРЂАН МИЛАШИНОВИЋ

Лектор

ЈЕЛЕНА ПАНЏА

Компјутерска припрема слога

МИЛОШ ИВОВИЋ

Тираж

100 примерака

Штампа

ЈП „Службени гласник“
Београд

©2014 Криминалистичко-полицијска академија, Београд

ISBN 978-86-7020-305-1

САДРЖАЈ

I део

ТРАНЗИЦИЈА И ЕКОНОМСКИ КРИМИНАЛ

Мирко Кулић, Горан Милошевић ПОРЕСКИ АКТИ И ПОРЕСКИ УПРАВНИ АКТИ	3
Љиљана Контић, Срђан Милашиновић, Жељко Лазић СОЦИО-ЕКОНОМСКИ КОНТЕКСТ ПРАВА НА ДОСТОЈАНСТВЕН РАД У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	15
Александар Чудан, Љиљана Фијат, Душан Михајловић ИСТОРИЈСКА ГЕНЕЗА ПОЈАВЕ ЕКОНОМСКОГ КРИМИНАЛА, СПОЈ СТАРОГ И НОВОГ	27
Јелена Радовић-Стојановић, Драгослава Мићовић СТАТИСТИЧКО ОБУХВАТАЊЕ ЕКОНОМСКОГ КРИМИНАЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	39
Весна Анђелић Николенић, Ирена Павловић, Мирјана Стојов ПЕРЦЕПЦИЈА ВЕРБАЛНОГ НАСИЉА МЕЂУ СТУДЕНТИМА МАТЕМАТИЧКОГ ФАКУЛТЕТА	57
Сергеј Уљанов, Дарко Сенић СТАНДАРДИ ИНТЕРПОЛА ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ У УСЛОВИМА ЕКОНОМСКЕ ТРАНЗИЦИЈЕ	71
Милан Глигоријевић, Александар Максимовић, Братислав Дикић ЗНАЧАЈ СУПРОТСТАВЉАЊА „ФАНТОМСКИМ ФИРМАМА“ КАО САВРЕМЕНОМ ОБЛИКУ ПРИВРЕДНОГ КРИМИНАЛА	85
Рената Самарцић, Љиљана Машковић, Бојан Добовшек АУТЕНТИФИКАЦИЈА УМЕТНИЧКИХ ДЕЛА.....	101

II део

НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
И БЕЗБЕДНОСНЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Младен Бајагић, Саша Мијалковић

НАДЗОР И КОНТРОЛА РАДА

ОБАВЕШТАЈНО-БЕЗБЕДНОСНИХ УСТАНОВА 119

Зоран Милановић, Радован В. Радовановић

ИНФОРМАЦИОНА БЕЗБЕДНОСТ КАО КЉУЧНИ

ПРОБЛЕМ САВРЕМЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ 135

Дејан Бошковић, Александра Љуштина

ЕКОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ У УРБАНИМ СРЕДИНАМА И

ЊИХОВ УТИЦАЈ НА УГРОЖАВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ..... 151

Владимир Цветковић

АНАЛИЗА ГЕОПРОСТОРНЕ И ВРЕМЕНСКЕ

ДИСТРИБУЦИЈЕ КЛИМАТСКИХ КАТАСТРОФА..... 163

Немања Маринковић, Маја Ружић

ОДНОС СПОЉНОПОЛИТИЧКЕ И ОБАВЕШТАЈНЕ

КОМПОНЕНТЕ БЕЗБЕДНОСТИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ 183

Марија Мићовић

ЗНАЧАЈ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА У ФУНКЦИЈИ

ОЧУВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ..... 197

Марија Поповић

ЉУДСКА БЕЗБЕДНОСТ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ: АНАЛИТИЧКИ

ПРЕЦИЗАН КОНЦЕПТ ИЛИ ДЕО ПОЛИТИЧКОГ НАРАТИВА..... 207

ПРЕДГОВОР

Зборник радова под насловом *Транзиција и економски криминал II* настао је као резултат реализације два интерна научноистраживачка пројекта Криминалистичко-полицијске академије у Београду:

- 1) пројекат под насловом *Транзиција и економски криминал*, који се реализује на основу одлуке Наставно-научног већа Академије 18 број 665/1 од 29.11.2011. године, а одобрен је од стране Министарства унутрашњих послова Републике Србије актом 01 бр. 2080/2011-2 од 28.02.2011. године.
- 2) пројекат под насловом *Национална безбедност Републике Србије и безбедносне интеграције*, који се реализује на основу одлуке Наставно-научног већа Академије 18 бр. 662/1 од 29.11.2011. године, а одобрен је од стране Министарства унутрашњих послова Републике Србије актом 01 бр. 2080/2011-2 од 28.02.2011. године.

У Београду,
2014. године

Уредник
проф. др Срђан Милашиновић

СОЦИО-ЕКОНОМСКИ КОНТЕКСТ ПРАВА НА ДОСТОЈАНСТВЕН РАД У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ¹

проф. др Љиљана Контић

Универзитет Унион, Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад

проф. др Срђан Милашиновић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Жељко Лазић

Безбедносно информативна агенција, Београд

Сажетак: Међународна организација рада је кроз програме права на достојанствен рад у државама чланицама истакла значај достојанственог рада као кључног фактора економског и социјалног напретка. Предмет истраживања овог рада су улоге економске и пореске политике у функцији права на достојанствен рад запослених у Србији. Одрживи привредни раст захтева реоријентацију привреде од увоза и потрошње ка извозу и инвестицијама. Како би се постигао привредни раст и раст животног стандарда неопходно је развити продуктивно запошљавање. Достојанствен рад је најефективнији начин борбе против сиромаштва. На основу анализе социо-економског и правног контекста идентификоване су три стратегијске опције: Опција 1 – смањивање евазије пореза на доходак и развијање свести о пореској култури – осигурати већу пореску дисциплину пореских обвезника без промене пореске политике; Опција 2 – реформа државне управе – повећање ефикасности рада и капацитета постојећих институција; Опција 3 – усвајање новог модела раста у складу са конвергенцијом према друштву високог нивоа запослености и мањим сиромаштвом. Анализа идентификованих опција показала је најадекватнија Опција 3 – креирање новог модела раста чија је имплементација неопходна у процесу реализације стратегије „Европа 2020“ и добијања пуноправног чланства у Европској унији. Комплексност и новог модела потребно је операционализовати акционим плановима од стране релевантних актера процеса.

Кључне речи: социо-економски фактори, достојанствен рад, одржив привредни раст, економска политика, ЕУ, Србија.

---

¹ Овај рад је резултат реализовања научноистраживачког пројекта под називом *Транзиција и економски криминал*. Пројекат се реализује на основу Одлуке Наставно-научног већа Академије 18 број 665/1 од 29.11.2011, а одобрен је од стране Министарства унутрашњих послова Републике Србије актом 01 бр. 2080/2011-2 од 28.02.2011. године.

1. Увод

Достојанствен рад обухвата могућности које се пружају припадницима оба пола да остваре достојанствен и продуктиван рад у условима слободе, једнакости, сигурности и људског дигнитета. Конкретније, реч је о четири стратегијска циља: 1. слободи избора радног места, 2. основним принципима и правима на рад према међународним стандардима, 3. социјалној заштити и социјалној сигурности и 4. социјалном дијалогу. Међународна организација рада (енг. *International Labor Organization – ILO*) кроз програме права на достојанствен рад у државама чланицама определила је достојанствен рад као кључни фактор економског и социјалног напретка. Заједничким активностима државних институција у Србији, социјалних партнера и Међународне организације рада формулисан је Програм права на достојанствен рад у Србији 2008-2011². Основни циљ био је промовисање достојанственог рада кохерентном политиком и њеном операционализацијом кроз сет приоритета и резултата. У Србији су усвојене следеће националне развојне стратегије: Стратегија смањења сиромаштва, Национални програм за интеграцију у Европску унију, Национална стратегија економског развоја (2006-2012) и Национална стратегија одрживог развоја (2008-2013).

Предмет истраживања овог рада су улоге економске и пореске политике у функцији права на достојанствен рад запослених у Србији. Економска политика се може дефинисати на различите начине. За потребе ове студије коришћена је следећа дефиниција: „Економска политика је свесна – циљна промена одређених економских величина да би се остварили неки унапред постављени економски циљеви. У ужем смислу, то је скуп инструмената, мера и механизма које предузима влада да би остварила економске циљеве какви су: раст друштвеног производа, ниска стопа инфлације, буџетска равнотежа. Основни субјекти економске политике су влада и централна банка.“³

Фискална политика је део економске политике чији су основни циљеви: раст друштвеног производа, стабилност цена и праведнија расподела дохотка. Фискална политика се састоји из буџетске политике и пореске политике, а њени инструменти су: ниво буџетске потрошње, ниво трансфера, аутономни порези и ниво пореских стопа.

2. Социо-економски фактори

2001. године Република Србија започела је програм структурних реформи кроз процесе институционализације, приватизације, либерализације тржишта и унапређења пословног окружења у циљу стварања тржишне економије. У претходној деценији привредни раст одвијао се у покушају владе да се оствари раст личне и јавне потрошње, са једне стране, као и да се, са друге стране, помоћу тржишних реформи, приватизацијом и приливом страних инвестиција креирају институционалне и материјалне претпоставке за одрживи развој.

Економска активност, мерена друштвеним бруто производом, повећавала се у периоду од 2001. до 2008. по просечној годишњој стопи од 4,9%. У 2009. години забележен је пад ГДП-а за 3,5%, а у наредне две године благи раст по просечној стопи од 1,44%⁴.

² *International Labour Office. Decent Work Country Programme Serbia.* (Izvor: <http://www.ilo.org>)

³ *Економски речник, Центар за издавачку делатност Економског факултета, Београд, 2006, стр. 146.*

⁴ *Према подацима Народне банке Србије,* (Izvor: <http://www.nbs.rs>).

Емпиријски подаци показују да структурне реформе у основи доносе позитивне промене кључних макроекономских варијабли. Бољи резултати у спровођењу приватизације нису постигнути, јер је приватизација била сама себи циљ и спровођена је без обзира на последице⁵.

У Србији су остварени значајни приходи од приватизације који су углавном коришћени за буџетске потребе. У другим земљама средства од приватизације су искоришћена за реструктурирање предузећа и тиме су створене основе за одрживи раст индустријске производње.

У периоду од 2001. до марта 2014. године дошло је опадања броја запослених са 2.102.000 на 1.698.000⁶. Основни индикатори тржишта рада у Србији обухватају: структуру запослених лица према полу, облику својине (приватна својина, државна својина, друштвена својина), школској спреми (без основне школе, основна школа, средња школа, виша школа и висока стручна спрема). Карактеристике тржишта рада у Србији су дисбаланс понуде и тражње, неповољна старосна структура запослених, велике разлике између регионалних тржишта рада и ниска мобилност запослених⁷. Неравнотежа понуде и тражње резултат је неповољног обима и квалитета понуде рада. Конкретно, учешће високообразованих у активном становништву износи 14%, а повећава се и геп вештина чије ће се последице значајније осетити у наредној деценији.

Такође, у јавно сектору постоји предимензионираност у структури запослених уз релативну високу стопу неформалне запослености.

Основни индикатори тржишта рада у ЕУ-28 и компарације са српским тржиштем приказане су у Табели 1.

Компарација основних индикатора тржишта рада у ЕУ-28 и Србији

2013.	Стопа запослености (у %)	% учешће жена	Школска спрема	
			Основно и средње образовање	ВСС
ЕУ-28	64,1	58,8	51,5	81,7
Србија	36,3	29,2	94,31	5,69
Разлика	-27,8	-29,6	+42,81	-76,01

Извори: Еуростат 2013. и РЗС 2013

Пред Владом Србије се налази комплексан задатак да оствари конвергенцију са Европском унијом. Пре свега да повећа стопу запослености која је синтетички показатељ тржишта рада. Идентификована одступања тичу се недовољног учешћа жена, као и неповољне квалификационе структуре запослених у Србији.

Квалитативни подаци показују ставове запослених према култури рада. Циљ испитивања ставова је утврђивање могућности за иницирање друштвених промена. Резултати истраживања Кордић и Окановић⁸ указују да су потенцијални агент промена запослени у приватним компанијама у страном власништву, запослени са факултетском дипломом и млади који имају проактивне радне вредности. Најмању вероватноћу да

5 Љ. Контић, Приватизација, *Зборник радова Србија 2000-2006, држава, друштво, привреда*, Институт за европске студије, Београд, 2007, стр. 149-170.

6 Према подацима Народне банке Србије (Извор: <http://www.nbs.rs>).

7 *Извештај Националне службе за запошљавање Србије за 2010. годину.*

8 Љ. Кордић; П. Окановић, *Ставови запослених са пуним радним временом о радној култури у Србији.*

постану агенти промена имају запослени у државном сектору, старији као и запослени са нижим степеном образовања.

Према резултатима студије *Посткризни модел привредног раста и развоја Србије 2011-2020* на формулисање економске политике утицаће следеће групе фактора⁹:

- 1) релативно висока стопа инфлације посматрана у међународним размерама,
- 2) неизвесност опоравка реалног сектора,
- 3) уколико се не спроведе реформа јавног сектора доћи ће до раста буџетског дефицита и јавног дуга,
- 4) раст спољног дуга и могућност сервисирања преузетих обавеза.

3. Правни контекст

Легислативу у области економске политике и фискалне политике у Републици Србији чини:

- 1) Закон о буџету Републике Србије за 2012. годину,
- 2) Стратегија и политика развоја индустрије Републике Србије од 2011. до 2020. године,
- 3) Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2010. годину са пројекцијама за 2011. и 2012. годину,
- 4) Национални програм за интеграцију у Европску унију (НПИ),
- 5) Закон о пореском поступку и пореској администрацији,
- 6) Закон о порезу на доходак грађана,
- 7) Усклађени динарски неопорезиви износи пореза на доходак грађана,
- 8) Закон о порезу на добит правних лица,
- 9) Закон о порезима на имовину,
- 10) Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање,
- 11) Закон о акцизама,
- 12) Закон о порезима на употребу, држање и ношење добара,
- 13) Закон о порезу на премије неживотних осигурања,
- 14) Закон о буџетском систему.

Према резултатима студије о *Радним и социјалним правима у Републици Србији (2010)* може се закључити да највећи број проблема потиче из недостатка примене постојећег законодавства¹⁰. Од суштинског значаја за законски оквир у Србији је развој институција чији је делокруг рада примена и заштита социјалних права, као и имплементација праксе социјалног дијалога.

---

⁹ *Посткризни модел привредног раста и развоја Србије 2011-2020*. Београд Август, 2010. (Извор: www.fren.org.rs)

¹⁰ Б.Лубарда, et al, *Заштита права у Републици Србији: два правна истраживања о процени нивоа усклађености домаћег законодавства и праксе са важећим међународним стандардима*. МПЦДЈ, Београд, 2010.

Анализа стања у домену права на достојанствен рад у Србији показала је да је један од кључних разлога неефикасне примене прописа огроман утицај политичких интереса на функционисање институција, слаба имплементација инспекцијског система, као и маргинализација улоге синдиката¹¹.

Постигнути су значајни резултати у хармонизацији законодавства о пореском систему, као и увођењу законских прописа у сфери достојанственог рада (нпр. Закон о безбедности и здрављу на раду, о забрани злостављања, о равноправности полова, о забрани дискриминације и други), али је степен остваривања наведених права изузетно низак.

Значајан проблем представља избегавање плаћања пореза (евазија пореза). Евазија пореза зависи од већег броја фактора, као што су порески морал, образовна структура становништва, осећај припадности, стручност пореских органа и казнена политика. Порески морал у Србији је на изузетно ниском нивоу. Преовладава схватање да се избегавањем плаћања пореза нико не оштећује. Слаба пореска дисциплина условљава да Влада прописује релативно високе пореске стопе које негативно утичу на пореске обвезнике који уредно измирују своје обавезе.

На основу анализе социо-економског и правног контекста, поставља се следеће кључно питање: **Које мере економске и пореске политике треба формулисати и имплементирати да би се обезбедило право на достојанствен рад запослених у Србији?**

Основни субјекат који креира економску и пореску политику је влада и њена надлежна министарства. Одрживи привредни раст захтева реоријентацију привреде од увоза и потрошње ка извозу и инвестицијама. Како би се постигао привредни раст и раст животног стандарда, неопходно је развити продуктивно запошљавање. Достојанствен рад је најефективнији начин борбе против сиромаштва. Аргумент влада земаља у развоју да држава не може приуштити пристојне плате и боље услове рада због високих трошкова представља краткорочну оријентацију економских политика. Посматрано стратегијски, дугорочна добит од обезбеђивања достојанственог рада значајно превазилази краткорочне трошкове.

4. Опције

На основу анализе социо-економског и правног контекста идентификоване су следеће три опције:

Опција 1. Смањивање евазије пореза на доходак и развијање свести о пореској култури – осигурати већу пореску дисциплину пореских обвезника без промене пореске политике.

Опција 2. Реформа државне управе – повећање ефикасности рада и капацитета постојећих институција.

Опција 3. Усвајање новог модела раста у складу са конвергенцијом према друштву високог нивоа запослености и мањим сиромаштвом.

---

¹¹ *Достојанствен рад у Републици Србији: постављање једнакости и солидарности у средиште евроинтеграција*, (Извор: <http://www.cms.horus.be>).

5. Анализа опција

5.1. Анализа Опције 1

За наплату и контролу пореза на доходак грађана задужена је Пореска управа. Унапређење ефикасности контроле наплате могуће је спровести тако што ће се остале контролне функције које обавља Пореска управа поверити другим државним органима или путем обука постојећих запослених. Неопходно је и увођење информационих технологија, односно креирање и ажурирање базе података о пореским обвезницима.

Повећање броја контрола потребно је код послодаваца који пријављују зараду на нивоу минималне зараде у Републици Србији. Примена метода унакрсне процене вредности имовине и пријављеног дохотка код занимања као што су адвокати, рачуновође и лекари спречила би се евазија пореза унутар наведених делатности.

„Уколико би се ефикасном применом антиевазиционих мера стопа непријављивања дохотка спустила на ниво који постоји у другим транзиционим земљама, процењује се да би то, уз остале непромењене услове, довело до раста јавних прихода, тј. смањења фискалног дефицита 0,3–0,6 п.п. БДП-а (90–180 милиона евра) годишње“¹².

Носиоци наведених активности су: Министарство финансија и Пореска управа.

Развијање свести о пореској култури представља процес промене менталних схема пореских обвезника. Неопходне су континуиране едукације свих пореских обвезника, али и запослених о значају плаћања пореза. Ове активности могу да обављају универзитети, институције цивилног друштва и синдикати.

5.2. Анализа Опције 2

Циљ реформе државне управе је повећање ефикасности рада и смањење буџетских оптерећења, а не смањење капацитета државних институција нити повећање броја лица зависних од социјалних давања из система.

Основно прилагођавање треба остварити преко релативног пада текуће јавне потрошње у односу на БДП, уз истовремену рекомпозицију јавних издатака. Главне компоненте јавне потрошње су плате у јавном сектору и пензије. Ако се пореске стопе не би мењале, импликација је да се текућа јавна потрошња мора значајно смањити како би се остварило фискално прилагођавање.

Претпоставимо смањење броја запослених у јавном сектору за 50.000 које обухвата све нивое државе, као и секторе државне управе, образовања и школства. Ово смањење би донело трајне нето уштеде од око 1% БДП-а и смањење текућих трошкова функционисања државе. Ефекат би се интензивирао уз смањење мреже државних институција. Ако се оствари замрзавање плата и пензија током наредне године, текући јавни расходи би се редуковали за око 60%. Релативно драматичне мере условиле би редукацију квалитета и доступности услуга, посебно смањење доступности права на социјалну заштиту. У следећим секторима смањење броја запослених има веће друштвено-економске штете од користи¹³:

---

12 С.Рањеловића, Смањење евазије пореза на рад као инструмент фискалне консолидације? *Квартални монитор*, двоброј 25-26, 2011, стр. 89.

13 *Посткризни модел привредног раста и развоја Србије 2011-2020, op.cit.* стр. 18.

- у Пореској управи би смањење броја запослених и/или њихових зарада за директну последицу имало раст сиве економије;
- у државним здравственим институцијама би дошло до смањења квалитета услуга и повећања трошкова због одлива најкомпетентнијих здравствених радника у приватни сектор;
- смањење квалитета услуга у образовању имало би далекосежне последице на конкурентну способност Србије;
- смањење броја полицајаца и/или смањење њихових зарада имало би негативне последице по безбедност државе;
- смањење броја чиновника у државној управи условило би опадање квалитета регулативе, пролонгирање рокова добијања решења и раст корупције;
- редукација смањења субвенција за пољопривреду као директну консеквенцу имала би пад пољопривредне производње и смањење извоза ових производа.

Препорука је да се у областима школства, здравства, државне управе и пољопривредне производње уштеде остваре тако да се одржи квалитет услуга становништву. Постоје службе, сектори, установе и агенције које треба значајно редуковати или чак укинути. У осталим је неопходно јачење капацитета кроз улагање ресурса.

Принцип ефикасности примењен у јавном сектору означава повећање обима и квалитета услуга уз исте или ниже трошкове пружања услуга.

Кључне области реформе су децентрализација, професионализација и деполитизација, рационализација, координација јавних политика, контролних механизма, е-управа и модернизација државне управе¹⁴. Мишљење Европске комисије за 2010. годину је да је капацитет државне управе у Србији у основи добра, али је динамика реформи спора и неуједначена¹⁵. Како би се достигли европски стандарди, неопходно је усвојити принципе правне сигурности, владавине права, транспарентности, одговорности и ефикасности.

Дугорочно посматрано ефикасност се може повећати реформама пензионог система, образовања, здравства и унапређење буџетских процедура.

Актери спровођења наведених активности су: Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, Министарство рада и социјалне политике, Министарство правде, Министарство економије и регионалног развоја, Министарство просвете и науке, као и Министарство здравља.

5.3. Анализа Опције 3

Основни циљ усвајања новог модела раста је реализација стратегије „Европа 2020“, односно стварање друштва високог нивоа запослености. Неопходно је остварити бржи раст БДП-а од просека ЕУ-28 уз исту или већу радну интензивност. У домену економске политике потребна је реформа пореза на доходак. Процена модела опорезивања врши се према критеријумима хоризонталне и вертикалне правичности,

¹⁴Акциони план за спровођење реформе државне управе у Републици Србији за период од 2009. до 2012, Влада Републике Србије, (Извор: <http://www.drzavnauprava.gov.rs>)

¹⁵Извештај о напретку Србије за 2010. годину који прати Саопштење Комисије упућено Европском парламенту и Савету – Стратегија проширења и кључни изазови за 2010–2011. годину, Европска комисија, (Извор: <http://www.seio.gov.rs>).

ефикасности, трошкови примене, међународне конкурентности, утицај на тржиште рада и билансне издашности. Постојећи модел опорезивања дохотка физички лица у Србији је по својим карактеристикама мешовити и незадовољава већину претходно наведених критеријума. Спровођење пореске реформе може да се одвија по три могућа сценарија¹⁶:

- 1) увођење пропорцијалног опорезивања,
- 2) једноставнија опција дуалног опорезивања или
- 3) синтетички модел опорезивања дохотка физичких лица.

Нови модел раста доноси неопходност промена у домену институција и политика тржишта рада. У циљу обезбеђивања права на достојанствен рад, нужна је реформа Закона о раду која би обезбедила оптималан однос сигурности и флексибилности. Конкретно, повећање сигурности и већа флексибилност тржишта рада.

Имплементација социјалног дијалога у правцу изједначавања услова пословања у јавном и приватном сектору.

Демографско старење становништва захтева ефикаснији образовни систем као и повећање компетенција свих запослених. Да би се имплементирао нови модел раста и пребродили ризици у домену образовања, неопходна је синхронизација следећих националних стратегија:

- 1) Стратегије запошљавања,
- 2) Стратегије образовања и
- 3) Стратегије научно-технолошког развоја.

Актери спровођења наведених активности су: Влада Републике Србије и њена надлежна министарства (Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, Министарство рада и социјалне политике, Министарство правде, Министарство економије и регионалног развоја, Министарство просвете и науке), синдикати и институције цивилног друштва.

6. Закључци и препоруке

Анализа идентификоване три опције показала је да је за стварања основе за продуктивно запошљавање и достојанствен рад, најадекватнија Опција 3 – креирање новог модела раста. Прво, наведена опција даје стратегијске резултате стварајући основу за одржив економски раст у Србији. Друго, њена имплементација је неопходна у процесу реализације стратегије „Европа 2020“ и добијања пуноправног чланства у Европској унији. Треће, комплексност и садржајност новог модела потребно је операционализовати акционим плановима од стране релевантних актера процеса.

---

¹⁶ М. Арсић, et al, *Могући правци реформе пореза на доходак грађана у Пореска политика у Србији-поглед унапред*, USAID и FREN, Београд, 2010. стр. 39.

6.1. Препоруке представницима Европске уније

Представници Европске Уније могу захтевати од власти Републике Србије следеће¹⁷:

- реформу Закона о раду као и измене и допуне Закона о безбедности и здрављу на раду,
- постављање целовитог система инспекцијског надзора и његова законска регулатива.
- стручно и професионално вођење свих државних органа, уместо селекције према политичко-партијским интересима.
- подршка професионализацији синдиката и обезбеђивање његове пуне партиципације у доношењу кључних одлука у сфери рада.

6.2. Препоруке представницима власти у Републици Србији

- Усвајање новог модела опорезивања дохотка физичких лица како би се обезбедио одрживи раст.
- Извршити реформу Закона о раду и Закона о безбедности и здрављу на раду. Мере којима би се повећала сигурност запослених обухватају: аутоматске исплате доприноса на зараде за пензионо и социјално осигурање, обезбедити да се уговори о раду склапају са фактичким почетком рада запослених, повећати казне за несавесне послодавце.
- Спровести континуирану едукацију послодаваца о вишеструкој добити улагања у запослене.
- Инспекцијски надзор треба да буде континуиран, транспарентан и систематски свих послодаваца у Србији.
- Изменама и допунама прописа увести материјалну, кривичну и моралну индивидуалну одговорност менаџера и донете прописе спроводити доследно.
- Промоција радних вредности и позитивних ставова о раду је дугорочна активност.
- Имплементација социјалног дијалога у правцу изједначавања услова пословања у јавном и приватном сектору.
- Професионализација управљања кроз селекцију министара, представника власти, државне управе и агенција на основу њихових компетенција, а не припадности одређеној политичкој опцији.
- Синхронизација националних стратегија запошљавања, образовања и научнотехнолошког напретка.

6.3. Препоруке представницима синдиката и институцијама цивилног друштва

- Синдикатима је потребан отклон од политичких странака и фокусирање деловања на наведене кључне аспекте рада и запошљавања.

---

¹⁷ *Достојанствен рад у Републици Србији: постављање једнакости и солидарности у средиште евроинтеграција.*

- С обзиром на релативно велик број синдиката потребно је њихово уједињавање.
- Промоција радних вредности и позитивних ставова према раду.
- Континуирана и систематска едукација запослених о њиховим правима и механизмима заштите.
- Обезбеђивање бесплатне правне помоћи запосленима.
- У случају повреда права запослених, покретати радне спорове.
- Сарадња са Агенцијом за мирно решавање спорова и Инспекцијом рада.
- Спроводи континуирану едукацију послодаваца о важности људских ресурса (укључивање Уније послодаваца, факултета из области друштвених наука, институција цивилног друштва).
- Успоставити конструктивну сарадњу између синдиката и институција које се баве проблемима рада, социјалним питањима и запошљавањем.

Литература

1. Арсић, М. и сарадници, Могући правци реформе пореза на доходак грађана, *Пореска политика у Србији-поглед унапред*, USAID и FREN, Београд, 2010.
2. *Достојанствен рад у Републици Србији: постављање једнакости и солидарности у средиште евроинтеграција*, (Извор: http://www.cms.horus.be/files/99931/.../35_Serbia_Decent%20Work_Serbian.pdf).
3. *Економски речник*, Центар за издавачку делатност Економског факултета, Београд, 2006.
4. Eurostat, European Union Employment Statistics (Извор: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Employment_statistics#Further_Eurostat_information), 2011.
5. Европска комисија, Извештај о напретку Србије за 2010. годину који прати Саопштење Комисије упућено Европском парламенту и Савету – Стратегија проширења и кључни изазови за 2010–2011. годину. (Извор:http://www.seio.gov.rs/upload/documents/izvestaji/izestaj_o_napretku_srbije_2010_sa_%20aneksom)
6. International Labour Office. Decent Work Country Programme Serbia, (Извор: http://www.ilo.org/budapest/what-we-do/decent-work-country-programmes/WCMS_167662/lang--en/index.htm).
7. *Извештај Националне службе за запошљавање Србије за 2010. годину*.
8. Контић, Љ. Приватизација, *Зборник радова Србија 2000-2006, држава, друштво, привреда*, Институт за европске студије, Београд, 2007.
9. Кордић, Љ.; Окановић, П., *Ставови запослених са пуним радним временом о радној култури у Србији*.
10. Лубарда, Б. и сарадници, *Заштита права у Републици Србији: два правна истраживања о процени нивоа усклађености домаћег законодавства и праксе са важећим међународним стандардима*, Београд, МПДЛ, 2010.

11. Министарство финансија. Билтен јавних финансија. Децембар 2011 Београд, Фебруар 2012.
12. Народна банка Србије, (Извор: http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latini-ca/80/realni_sektor/SBRS05.xls).
13. Петак, З., Компаративне јавне политике: могу ли се успоређивати резултати дјеловања влада? *Политичка мисао*, Vol. XXXIX, Београд, 2002.
14. Посткризни модел привредног раста и развоја Србије 2011-2020. Београд Август, 2010. (Извор: www.fren.org.rs).
15. Ранђеловић, С., Смањење евазије пореза на рад као инструмент фискалне консолидације? *Квартални мониторинг двоброј*, 2011.
16. *Статистички годишњак Републике Србије 2011*, Републички завод за статистику, Београд, 2011.
17. Вејновић, Д., Теорија транзиције и друштвена криза. *Социолошки преглед*, Vol. XXXVIII, 2004.
18. Акциони план за спровођење реформе државне управе у Републици Србији за период од 2009. до 2012. Влада Републике Србије, (Извор: <http://www.drzavnauprava.gov.rs/pages/article.php?id=1923>).

SOCIO-ECONOMIC CONTEXT OF THE RIGHT TO DECENT WORK IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary: The International Labour Organization, through the programs related to the right to decent work in the Member States, stressed the importance of decent work as a key factor of economic and social progress. The research subject of this paper is the role of economic and tax policy as an asset of the right to decent work of employees in Serbia. Sustainable economic growth requires re-orientation of economy from import and consumption towards export and investment. In order to achieve economic growth and increase in living standard, it is necessary to develop productive employment. Decent work is the most effective way to fight poverty. Based on the analysis of socio-economic and legal context, three strategic options were identified: Option 1. Reduction of income tax evasion and raising awareness about the tax culture – ensuring greater fiscal discipline of taxpayers without changing tax policy; Option 2. The reform of public administration – increasing work efficiency and capacity of existing institutions; Option 3. Adoption of the new growth model in accordance with convergence towards the society with high levels of employment and lower poverty rate. The analysis of identified options indicated that the most appropriate option is Option 3 – creating a new growth model whose implementation is necessary in the process of implementation of the strategy "Europe 2020" and in obtaining full membership in the European Union. The complexity of the new model should be operationalized through the action plans by relevant stakeholders of the process.